

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนด กฎและระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ(Audit Committee)เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดี(Good Corporate Governance) เพื่อทำหน้าที่ในการสอบทาน ควบคุม และเป็นสื่อกลางระหว่างผู้บริหาร ผู้สอบบัญชีภายนอก ผู้ตรวจสอบภายในและผู้ถือหุ้น โดยคณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ในการเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอก(CPA) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายงานทางการเงินของบริษัท รวมทั้งมีหน้าที่สอบทานรายงานที่ได้รับจากผู้บริหารเพื่อเสนอต่อผู้ถือหุ้น โดยคณะกรรมการตรวจสอบจะต้องให้ความร่วมมือกับผู้บริหารของบริษัทในการทำให้บริษัทน่าเชื่อถือและโปร่งใสเพื่อจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนในบริษัท และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกบริษัทต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2542

คณะกรรมการตรวจสอบเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริษัทหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นตัวแทนและปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 7 ประการคือ 1)สอบทานให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและเพียงพอ 2)สอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล 3)สอบทานให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัท 4)พิจารณา คัดเลือก เสนอแต่งตั้งและเสนอค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีของบริษัท 5)พิจารณาการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกรณีที่เกิดรายการที่เกี่ยวข้องกันหรือรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้มีความถูกต้องและครบถ้วน 6)จัดทำรายงานการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีของบริษัท ซึ่งรายงานดังกล่าวต้องลงนามโดยประธานกรรมการตรวจสอบ และ7)ปฏิบัติตามอื่นใดตามที่คณะกรรมการของบริษัทมอบหมายด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามการที่คณะกรรมการตรวจสอบจะปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย หรือมีประสิทธิผลนั้น คณะกรรมการตรวจสอบจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระ(Independence) จากผู้บริหารของบริษัท

มีความเที่ยงธรรม(Objectivity) มีแนวทางปฏิบัติที่ดี(Best Practices)และมีความรู้ความสามารถ(Competency) ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการทำงานด้วยความมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างแนวทางที่ดีของกระบวนการกำกับดูแลองค์กร

คณะกรรมการตรวจสอบจะต้องติดต่อสื่อสารกับผู้สอบบัญชีภายนอกเพื่อสอบถามหรือสอบถามถึงข้อมูลในรายงานการเงิน ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับรายงานการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สอบบัญชีภายนอกกับฝ่ายบริหาร เพื่อให้เกิดความถูกต้องของรายงานการเงินก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นและเปิดเผยต่อผู้ใช้งบการเงินภายนอก รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีภายนอกมีความเป็นอิสระ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญของคณะกรรมการตรวจสอบ เช่นเดียวกับการเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกที่จะเข้ามาตรวจสอบรายงานการเงิน เมื่อผู้สอบบัญชีภายนอกได้เข้าทำการตรวจสอบรายงานการเงินของบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบสามารถติดต่อกับผู้สอบบัญชีภายนอกเพื่อสอบถามในเรื่องที่เป็นข้อสงสัยของคณะกรรมการตรวจสอบและการเข้าร่วมประชุมระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอกเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี ประเด็นสำคัญที่คณะกรรมการตรวจสอบควรให้ความสนใจในเรื่องการเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทสรุปได้ดังนี้

1. ก่อนที่จะเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบควรมีโอกาสพบปะพูดคุยกับบุคคลผู้ที่จะได้รับการเสนอชื่อให้เป็นผู้สอบบัญชีภายนอกก่อน เพื่อพิจารณาว่าบุคคลเหล่านั้นมีทัศนคติเป็นอย่างไรและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นผู้สอบบัญชีภายนอกหรือไม่

2. การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกชุดใหม่จะเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีภายนอกชุดเดิม ดังนั้นคณะกรรมการตรวจสอบควรมีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อแน่ใจว่าการไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกชุดเดิมไม่ได้มีสาเหตุเกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายจัดการต้องการปิดบังความจริงที่ผู้สอบบัญชีภายนอกเดิมได้ค้นพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ตัวอย่างเช่น ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบเห็นว่า การไม่แต่งตั้งผู้สอบบัญชีภายนอกชุดเดิมต่อไปเกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายบริหารต้องการปิดบังความจริงที่ผู้สอบบัญชีภายนอกได้ตรวจพบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการตรวจสอบก็ควรจะใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ในการเข้าไปคัดค้านไม่ให้มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีภายนอก ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการที่คณะกรรมการตรวจสอบเข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ผู้สอบบัญชีภายนอกมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร

คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีและฝ่ายตรวจสอบภายใน 2 ประการคือ 1) สอบทานให้บริษัทมีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและเพียงพอ และ

2) สอบทานให้บริษัทมีระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้สอบบัญชีภายนอกและฝ่ายตรวจสอบภายในเพื่อให้บรรลุหน้าที่ดังกล่าว

Raghunandan, Read และ Rama. (2001 : 105-118)ศึกษาวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน มีผลสรุปจากรายงานการวิจัยว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีองค์ประกอบ 2 ประการคือ 1)เป็นกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระทั้งหมด และ2)กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนที่มีความรู้พื้นฐานทางการบัญชีและการเงินมีแนวโน้มที่จะประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในมากขึ้น มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในและมีการสอบทานแผนงานและผลการตรวจสอบภายในมากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีองค์ประกอบไม่ครบทั้ง 2 ประการ

อนึ่งผู้สอบบัญชีภายนอกเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการกำกับดูแลกิจการที่ดีงานและผลการวิจัยของ Raghunandan และคณะดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการทำวิจัยในเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย" ว่าจะมีผลการวิจัยเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางนำไปใช้ปรับปรุงข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ และเป็นข้อพิจารณาในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย" มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประการคือ 1)จำนวนของกรรมการตรวจสอบ 2)ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ และ3)ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ และการปฏิบัติงานร่วมกับผู้สอบบัญชีภายนอก ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบ คุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน กล่าวคือ ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบเป็นคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานด้วยความเป็นอิสระจากผู้บริหารและมีความรู้ความสามารถที่ย่อมปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดการประสานงานกับผู้สอบบัญชีภายนอกในการเสนอรายงานการเงินให้มีคุณภาพ จากแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีภายนอก(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2542 ค : 64-69) ที่กล่าวไว้ว่า "คณะกรรมการตรวจสอบต้องส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีภายนอกให้เด่นชัด และหารือประสานกับผู้สอบบัญชีภายนอกในการเพิ่มคุณค่าของการตรวจสอบแก่องค์กร โดยการส่งเสริมให้กระบวนการกำกับดูแลกิจการมีความเข้มแข็งตามกลไกที่สร้างขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจสอบต้องพยายามดึงเอาผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกมาให้ฝ่ายจัดการได้ใช้เพิ่มค่าองค์กร เช่น การนำเอาผลการประเมินการควบคุมภายในมาปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น"

จากแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีภายนอก(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2542 ค : 64-69) ได้กล่าวไว้ว่า "แนวทางปฏิบัติสำหรับความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีภายนอก คือ การติดต่อกับผู้สอบบัญชีภายนอกเป็นรายบุคคล โดยประธานกรรมการตรวจสอบหรือกรรมการตรวจสอบที่มีความชำนาญด้านบัญชีและการเงิน พบปะแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้สอบบัญชีภายนอกตามความเหมาะสมโดยไม่กำหนดวาระการพบปะและการเข้าร่วมประชุมตามวาระที่คณะกรรมการตรวจสอบกำหนดไว้ซึ่งมักจะมีผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายในร่วมอยู่ด้วย"

นอกจากนี้งานวิจัยของ Raghunandan et al.(2001: 105-118) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน โดยมุ่งเน้นไปที่กรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายใน (Audit Committee Composition, "Gray Directors," and Interaction with Internal Auditing) โดย Raghunandan และคณะได้กำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภายในของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ 5 ประเด็นคือ

1. จำนวนครั้งการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน

3. การจัดประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน
4. การสอบทานแผนงานและผลการตรวจสอบภายใน และ
5. การสอบทานการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภายในของฝ่ายบริหาร

ตัวแปรอิสระที่ Raghunandan และคณะศึกษา คือ ตัวแปรองค์ประกอบของ คณะกรรมการตรวจสอบที่ต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) กรรมการตรวจสอบที่เป็นกรรมการอิสระทั้งหมด และ 2) กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนมีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและการเงิน โดยเขาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียน 114 บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยสรุปว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มี องค์ประกอบครบทั้ง 2 ประการ คือ 1) กรรมการตรวจสอบที่เป็นกรรมการอิสระทั้งหมด และ 2) กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนมีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและการเงินมีแนวโน้มที่จะทำ กิจกรรมดังต่อไปนี้มากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีองค์ประกอบไม่ครบทั้ง 2 ประการ ดังกล่าว คือ

1. ใช้ระยะเวลาในการประชุมกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในนานขึ้น
2. จัดให้มีการประชุมเป็นการส่วนตัวกับหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และ
3. สอบทานแผนงานและผลการตรวจสอบภายใน

จากผลการวิจัยของ Raghunandan และคณะทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบ บัญชีภายนอก เนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชีภายนอกต้องมีความเป็นอิสระและ มีส่วนร่วมในการควบคุมการจัดทำรายงานการเงินร่วมกับคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท เช่นเดียวกัน

ดังนั้น การวิจัยฉบับนี้มีที่มาของสมมติฐานการวิจัยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 1 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้ง ของการประชุมต่อปีระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก

สมมติฐานที่ 2 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับระยะเวลา การประชุมกันโดยเฉลี่ยระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีกับภายนอก

สมมติฐานที่ 3 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้ง ของการประชุมเป็นการส่วนตัวระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก

สมมติฐานที่ 4 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้ง ของการเข้าพบเป็นการส่วนตัวระหว่างกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก

สมมติฐานที่ 5 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานแผนการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีภายนอก

สมมติฐานที่ 6 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานรายงานของผู้สอบบัญชีภายนอก

สมมติฐานที่ 7 องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบบัญชีของฝ่ายบริหาร

โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบที่จะใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย

1. จำนวนของกรรมการตรวจสอบ
2. ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ
3. ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพราะถูกกำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เท่านั้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายการประจำปี(แบบ 56-1)และงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนประจำปี พ.ศ. 2548 และสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ

ตามประกาศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่องคุณสมบัติและขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ(ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 มีดังนี้

1. ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนชำระแล้วของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วมหรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้นับรวมหุ้นที่ถือโดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

2. เป็นกรรมการที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท รวมทั้งไม่เป็นลูกจ้าง พนักงาน หรือที่ปรึกษาที่ได้รับเงินเดือนประจำจากบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทที่เกี่ยวข้องหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท
3. เป็นกรรมการที่ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมทั้งในด้านการเงินและบริหารงานของบริษัท บริษัทในเครือ บริษัทร่วม หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท และรวมถึงไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียในลักษณะดังกล่าวในเวลา 1 ปีก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ
4. เป็นกรรมการที่ไม่ใช่เป็นผู้เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท
5. เป็นกรรมการที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกรรมการของบริษัท ผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท
6. สามารถปฏิบัติหน้าที่และแสดงความเห็นหรือรายงานผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการของบริษัทได้โดยอิสระ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของบุคคลดังกล่าว

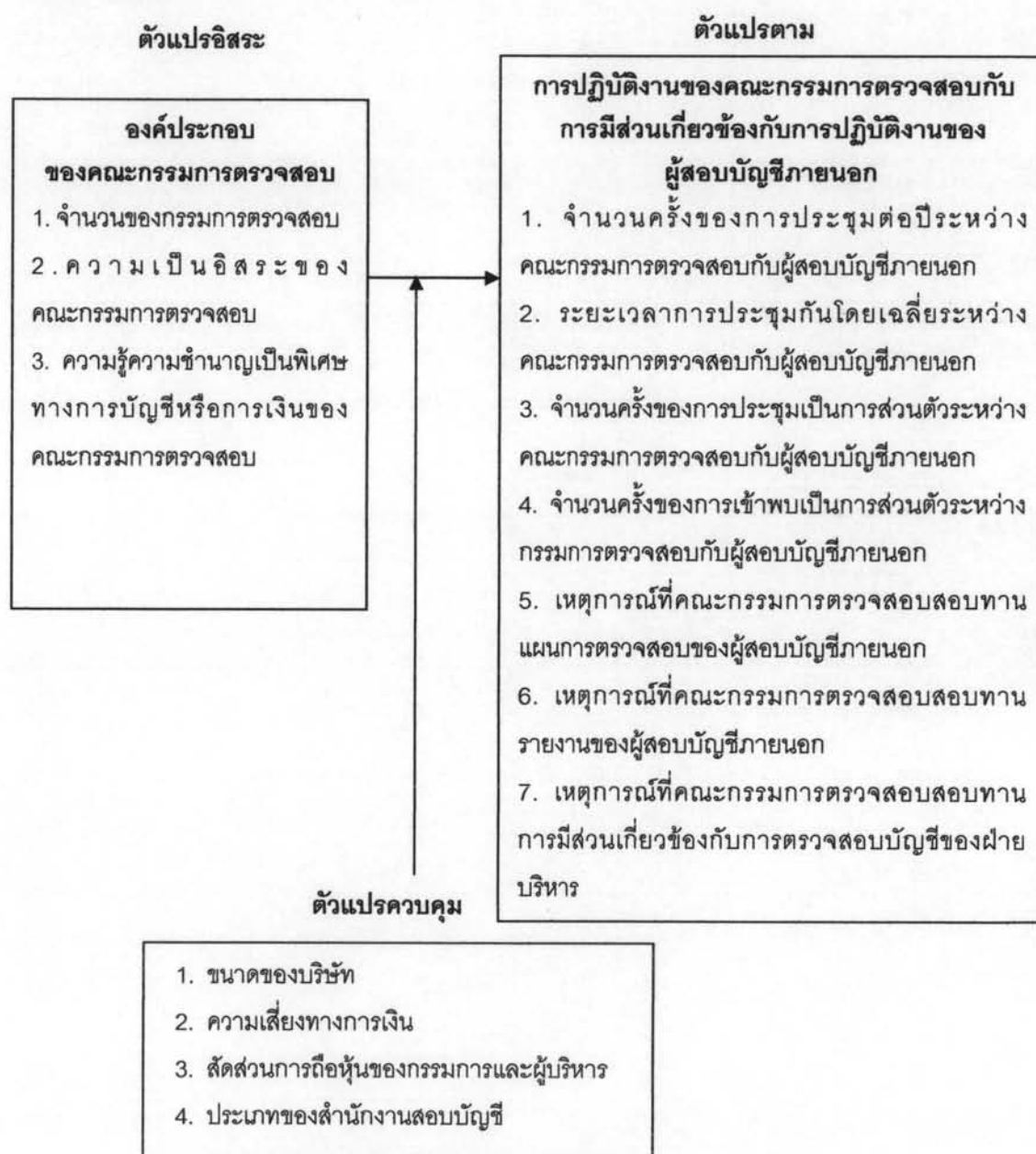
1.5.2 ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน (Financial Expertise)

ตามข้อเสนอแนะของ Blue Ribbon Committee(BRC) ที่ปรากฏในภาคผนวกของงานวิจัยเรื่อง การสำรวจเรื่องคณะกรรมการตรวจสอบ ความคาดหวังที่เพิ่มและความรับผิดชอบที่ขยาย(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2544 ก: 130-131) ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงิน หมายถึง การมีความรู้และความชำนาญเป็นพิเศษ และการมีประสบการณ์การทำงานด้านการเงินหรือการบัญชี โดยวัดได้จากการได้ประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชี หรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่า หรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.6.2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. จำนวนของกรรมการตรวจสอบ เพื่อวิจัยจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบ
2. สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระต่อจำนวนกรรมการตรวจสอบทั้งหมด เพื่อวิจัยความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ
3. สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินต่อจำนวนกรรมการตรวจสอบทั้งหมด เพื่อวิจัยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษทางการบัญชีหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบ

1.6.2.2 ตัวแปรควบคุม

Collier และ Gregory (1999: 311-332) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบกับต้นทุนของตัวแทน (Audit committee activity and agency costs) โดยใช้จำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบต่อปี กับระยะเวลาที่ใช้ในการประชุมโดยเฉลี่ยเป็นตัวแทนของกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยตัวแปรควบคุมเรื่องต้นทุนของตัวแทนที่นำมาทดสอบมีทั้งหมด 4 ตัวแปร คือ 1) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการบริษัท 2) ความเสี่ยงทางการเงิน 3) ขนาดของบริษัท และ 4) ประเภทของผู้สอบบัญชี

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมีตัวแปรควบคุม 4 ตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. Logarithm ของยอดขายสุทธิ เพื่อใช้วัดขนาดของบริษัท
2. หนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม เพื่อใช้วัดความเสี่ยงทางการเงิน
3. สัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการและผู้บริหาร เพื่อใช้วัดโครงสร้างการเป็นเจ้าของ
4. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัท เพื่อใช้วัดประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

1.6.2.3 ตัวแปรตาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอกจะใช้แบบสอบถามซึ่งสอบถามจากคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยถึงการปฏิบัติงานร่วมกับผู้สอบบัญชีภายนอกในด้านการติดตาม ควบคุมกระบวนการจัดทำรายงานการเงินของฝ่ายบริหาร จากแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ว่าด้วยความสัมพันธ์

ของคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก คือ คณะกรรมการตรวจสอบต้องส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีภายนอกให้เด่นชัด และหารือประสานกับผู้สอบบัญชีภายนอกในการเพิ่มคุณค่าของการตรวจสอบแก่องค์กร โดยการส่งเสริมให้กระบวนการกำกับดูแลกิจการมีความเข้มแข็งตามกลไกที่สร้างขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจสอบต้องพยายามดึงเอาผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกมาให้ฝ่ายจัดการได้ใช้เพิ่มค่าองค์กร เช่น การนำเอาผลการประเมินการควบคุมภายในมาปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

แนวทางปฏิบัติสำหรับความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีภายนอก คือ การติดต่อกับผู้สอบบัญชีภายนอกเป็นรายบุคคลโดยประธานกรรมการตรวจสอบหรือกรรมการตรวจสอบที่มีความชำนาญด้านบัญชีหรือการเงินพบปะแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้สอบบัญชีภายนอกตามความเหมาะสมโดยไม่กำหนดวาระการพบปะและการเข้าร่วมประชุมตามวาระที่คณะกรรมการตรวจสอบกำหนดไว้ซึ่งมักจะมีผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายในร่วมอยู่ด้วย

1.6.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6.3.1 **ข้อมูลปฐมภูมิ** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลจากคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 413 บริษัท บริษัทละ 1 ฉบับ (ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549) และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 92 ท่าน ท่านละ 1 ฉบับ (ข้อมูลผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549)

1.6.3.2 **ข้อมูลทุติยภูมิ** เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของบริษัทจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ตำราวิชาการ โดยใช้แบบ 56-1 ที่มีงบการเงิน และหมายเหตุประกอบงบการเงินที่จัดทำโดยบริษัทจดทะเบียนเสนอต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประจำปี 2548 ดังต่อไปนี้

1. ยอดขายสุทธิ เพื่อใช้วัดขนาดของบริษัท
2. อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม เพื่อใช้วัดความเสี่ยงทางการเงิน
3. สัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการและผู้บริหาร
4. ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอก ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีภายนอก โดยแสดงผลในรูปของการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และฐานนิยม

1.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีภายนอก ได้แก่

1. จำนวนครั้งของการประชุมต่อปีระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก (FRQ)
2. ระยะเวลาการประชุมกันโดยเฉลี่ยระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก (TIME)
3. จำนวนครั้งของการประชุมเป็นการส่วนตัวระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก (MEETING)
4. จำนวนครั้งของการเข้าพบเป็นการส่วนตัวระหว่างกรรมการตรวจสอบกับผู้สอบบัญชีภายนอก (PRIVATE)
5. เหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานแผนการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีภายนอก (PLAN)
6. เหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานรายงานของผู้สอบบัญชีภายนอก (REVIEW)
7. เหตุการณ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบสอบทานการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบบัญชีของฝ่ายบริหาร (AUDIT)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญขององค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย เพื่อการปรับปรุงคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบ องค์ประกอบของ คณะกรรมการตรวจสอบ และการปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 กล่าวถึง บทนำ แบ่งออกเป็น 9 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกกล่าวถึงความเป็นมาและ ความสำคัญของปัญหา ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนที่ 3 สมมติฐานการวิจัย ส่วนที่ 4 ขอบเขตการวิจัย ส่วนที่ 5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่ 6 วิธีดำเนินการวิจัย ส่วนที่ 7 การ วิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และส่วนที่ 9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ ผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วน ที่ 3 แนวปฏิบัติสำหรับผู้สอบบัญชีภายนอกในการติดต่อสื่อสารกับคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนที่ 4 การทบทวนวรรณกรรม และส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกกล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ข้อมูลและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย ส่วนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล และส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกกล่าวถึงผลสรุปข้อมูล เจริญพรณนาแบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนที่ 2 ผลสรุปข้อมูลเจริญพรณนา แบบสอบถามสำหรับผู้สอบบัญชีภายนอก ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน ส่วนที่ 4 ผลการ ประเมินค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความคิดเห็น และส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบ แบบสอบถาม

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก กล่าวถึงสรุปผลการวิจัย ส่วนที่ 2 ข้อจำกัดในการวิจัย และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย